

Tarih : 16.09.2020

Sayı : 2020 / 36

Konu : Danıştay Tarafından İçtihat Farklılıklarının Giderilmesinin Uzun Sürmesinin Adil Yargılamayı İhlal Ettiğine İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı Hk.

15.09.2020 tarih ve 31245 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2015/4255 başvuru numaralı ve 09.06.2020 karar tarihli Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru kararının özetine aşağıda yer verilmekte olup defter ve belgelerin mücbir sebep olmaksızın inceleme elemanına ibraz edilmemesine ilişkin Danıştay'ın farklı içtihat farklılıklarının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine yöneliktir.

Öncelikle Anayasa Mahkemesi, konu yönünden hukuki iribatlarının bulunması nedeniyle 2015/4256, 4257, 4258, 4260, 4261, 4262, 4263, 4265, 4266, 4268, 4269, 4270, 4272, 4273, 4275, 4276, 4277, 4278, 4279, 4280, 4281, 4282, 4283, 4284 ve 4285 numaralı bireysel başvuruları 2015/4255 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin bu dosya üzerinden yürütülmesine ve diğer başvuru dosyalarının kapatılmasına karar vermiştir. Bu durum vergi alanında Danıştay içtihat farklılıklarının adil yargılamayı olumsuz etkilemesi açısından yaygın bir durum olduğunu ortaya koymaktadır.

İlgili kararda mücbir sebep olmaksızın defter ve belgelerin inceleme elemanına ibraz edilmemesi neticesinde 2008, 2009 ve 2010 yıllarında yaptığı alışlara ilişkin katma değer vergisi indirimlerinin reddi suretiyle katma değer vergisi tabloları yeniden oluşturulmuş ve buna göre ortaya çıkan farkın üç kat vergi ziyalı olarak tarh edilmesi karşısında gerek Vergi Mahkemesi gerekse de Danıştay aşamasında yeterli bir süre verilmesi hâlinde defter ve belgelerin ibraz edilebileceğine ilişkin iddiaya rağmen davanın reddedilmesine yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, defter ve belgelerin inceleme elemanına ibraz edilmemesi nedeniyle zaman içerisinde üst mahkeme Danıştay tarafından verilen kararlara yer vererek; aynı konuya yönelik içtihat farklılıklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun (İBK) 25/7/2019 tarihli ve 30842 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 8/2/2019 tarihli ve E.2013/3, K.2019/1 sayılı kararı ile içtihatların birleştirildiğini dikkate almıştır.

Aşağıda ilgili kararın önemli yerlerine yer verilmiştir:

“...

Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanınması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir,

...

Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği yargı sistemine olan güveni sağlamak ve korumakla yükümlü olan devlet, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldıracak nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olarak kabul edilmelidir.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi, içtihat farklılığını değerlendirdiği bir kararında Yargıtay'ın istikrarlı olarak uygulanan içtihatları ayrılarak yeni bir yaklaşımı benimsemesi hâlinde kamuoyu nezdinde yargıya olan güvenin muhafaza edilmesi bakımından yeni yaklaşımın istikrarlı bir şekilde uygulanması gerektiğine dikkat çekmiş ve içtihat değişikliği sonucunda benimsenen yaklaşımın uygulamada birliği sağlamakla görevli yüksek mahkemeler tarafından istikrarlı olarak uygulanmamasının adil yargılanma hakkını ihlal edebileceğine karar vermiştir.

...

Bir hukuk sisteminde bölgesel veya görevsel yetki farklılıkları sebebiyle yargı içtihatlarında farklılıkların oluşabilmesi doğaldır. Esas itibarıyla hukuk kurallarını yorumlama ve uygulama yetkisine sahip olan Danıştayın içtihat değişikliğine gitmiş olması tek başına adil yargılanma hakkının ihlali olarak kabul edilemez. Ancak bu yargısal içtihat farklılıklarının hukuk güvenliği ve hukuki belirlilik ilkelerini zedelememesi için en önemli görev yüksek mahkemelere düşmektedir. Yüksek mahkemeler, yargı sistemine olan güveni sağlamak amacıyla aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldıracak nitelikteki mekanizmaları çalıştırarak söz konusu içtihat farklılıklarını ortadan kaldırmalıdır. Dolayısıyla yargılanmanın hakkaniyeti

bağlamında hukuk devleti ile hukuk güvenliği ilkelerine uyulduğundan söz edilebilmesi için öncelikli olan, ilgili yargısal süreçte oluşabilecek içtihat farklılığının giderilmesidir.

...

Bununla birlikte belirtilen konudaki görüş ayrılığının içtihat farklılığının derinleşmesini önleyecek bir sürede giderilemediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle farklı mahkemeler arasında görüş ayrılığının, bunun makul karşılanabildiği bir süreden sonra giderildiği anlaşılmaktadır. 3065 sayılı Kanun 1984 tarihinden beri yürürlüktedir. Otuz yılı aşkın bir süre, defter ve belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle yapılan vergi ziyai cezalı katma değer vergisi tarhiyatının iptali istemiyle açtığı davada defter ve belgelerin incelenip incelenemeyeceği hususuna ilişkin içtihadın yerleşmesi ve yeknesaklık kazanması bakımından oldukça uzundur. Bu süre zarfında kanunun yorumunda yeknesaklığın sağlanamamış olması, Dairelerin görev sahasına bağlı olarak farklı kararların verilmesi sonucunu doğurmuştur. İçtihadın birleştirildiği tarihten önceki dönemde kişilerin bu kadar uzun bir süre belirsiz bir hukuka maruz bırakılmalarının yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

..."

İçtihat farklılıklarının üst mahkemeler tarafından uzun süre uygulama birliğini sağlayacak şekilde birleştirilmemesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine yönelik bu karar vergi mükelleflerinin vergi yargısında özenle dikkate alınması gereken bir karardır. Çünkü vergi alanında bir çok konuda Danıştay farklı yönde içtihat geliştirmiş ancak bu içtihat farklılıkları giderilmemiştir. Dolayısıyla yalnızca mücbir sebep olmaksızın inceleme elemanına ibraz edilmeyen defter ve belgeler değil başka vergi uyumsuzluklarında bu durumun dikkate alınması vergi mükelleflerinin faydasına olacağı için uzman görüşünün alınması önerilmektedir.

Saygılarımızla...

[2015/4255 Başvuru Numaralı ve 09.06.2020 Karar Tarihli Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı](#)

Not : Bu sirküler bilgilendirme amaçlıdır. Sirkülerde yer alan konu ile ilgili olarak profesyonel bir danışmana başvurunuz.